

Историко-філософська секція НТШ
Інститут історичних досліджень
Львівського державного університету ім. І. Франка
Львівське відділення
Інституту української археографії НАН України

М а т е р і а л и

**засідань Історичної та
Археографічної комісії
НТШ у Львові**

(лютий 1992 р. - жовтень 1993 р.)

Львів - 1994

ЧИ ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ХОТІВ СТАТИ МОНАРХОМ?

В'ячеслав Липинський був першим дослідником, котрий на науковому ґрунті розвинув теорію монархізму в Україні пізнього середньовіччя. Його думки були по-різному потрактовані в історіографії. Якщо Іван Крип'якевич і, особливо, Дмитро Дорошенко прийняли цю ідею, то Михайло Грушевський досить різко виступив проти неї.

Однак, з великим відсотком достовірності можна говорити, що на початковому етапі повстання Б.Хмельницький добивався встановлення самодержавної влади для короля. Питання повинно ставитись так: чи можна цю ідею самодержавства, прийнятну для Хмельницького щодо всієї Корони, перенести на український ґрунт?

Цілком певно, що гетьман пішов на конфронтацію з козацькими сталими традиціями. Це, по-перше, виявилось у розповсюдженні його впливу не лише по Білу Церкву, але у межах етнографічного розселення українців. По-друге, козацька сірома була незадоволена тим, що гетьманський уряд перебирав на себе права цілої верстви. З розвитком молдавської політики з'явилася нагода розпочати реалізацію династичних інтересів. Досі ще не все з'ясовано з питанням легітимізації влади в середньовіччі в цілому, тому категоричні думки В.Липинського з цього приводу сприймаються важко. Династичні наміри і новий механізм затвердження наступного гетьмана (з настанови попереднього) також йшли врозріз з козацькими традиціями.

Важливою причиною того, що юридичне проголошення української державності не відбулося, як здається, був той опір, що його традиціоналізм чинив новим ідеям і новому механізмові влади.

Отже, якщо справа українського самодержавства починала розвиватися, то вона мала з'явитися як похідна від цього конфлікту зі встановленими традиціями і як вторинна до боротьби за міцну королівську владу у Польщі.

(Детальніше див: Ратуша. – Львів, 1992. – № 118. – З листопада).